

Escriure Sociologia a la Universitat

GUIES PER ESCRIURE EN DISCIPLINES ESPECÍFIQUES

1 Què es la sociologia?

La sociologia sorgeix com una ciència preocupada per analitzar i explicar el canvi social, així com les causes i conseqüències de la conducta humana. Analitza l'estructura dels grups, organitzacions i societats i la forma en què els individus interactuen en aquests contextos. Estudia com la vida de les persones està condicionada per les seves oportunitats i experiències, i com factors com ara la classe social, la riquesa, l'origen, el gènere o la sexualitat, en diferents contextos, configuren les nostres vides i la nostra posició en la jerarquia social. Tracta d'explicar quin és el vincle de connexió que fa possible l'existència individual alhora que l'existència d'una societat, perquè cada vida particular és un reflex de les experiències socials possibles i, per tant, allò que individualment considerem natural, inevitable, bo o veritable pot no ser-ho. La tasca de la sociologia consisteix a explicar com la nostra vida està influïda, de manera complexa, profunda i subtil, per forces històriques i socials.

2 Característiques generals de l'escriptura en sociologia

La sociologia implica certs supòsits que constitueixen la base del mètode científic: el primer, que la societat existeix; el segon, que hi ha una certa lògica o regularitat en la societat, i el tercer, que és possible aprehendre-la. Per això, el concepte d'*estructura social* és central per a la sociologia, ja que fa referència al fet que els contextos socials de la nostra vida no només es componen d'una col·lecció aleatòria d'esdeveniments i accions, sinó que estan estructurats de formes diverses o segueixen una pauta. La sociologia s'encarrega d'identificar aquestes regularitats, però també de detectar i analitzar els canvis i les conseqüències desitjades i no desitjades de l'acció social.

La sociologia permet pensar de manera analítica el món en què vivim, però també s'ocupa de fer diagnòstics que són la base per dissenyar intervencions socials adients, amb l'objectiu d'aconseguir una societat millor, més justa i sostenible. Aquestes dues possibilitats configuren també dues formes diferents d'escriure: la primera orientada al desenvolupament més acadèmic de la disciplina com a ciència, i la segona orientada a informar i divulgar com és una societat i com la podem transformar.

La sociologia inclou diferents perspectives, però en totes s'intenta conèixer la realitat social produint coneixements susceptibles de ser verificats, com en qualsevol ciència. Un element clau en el desenvolupament de la sociologia és la relació entre l'abstracció de la teoria i la recerca empírica concreta, que, com diria Merton, sempre han d'anar de la mà. Per tant, escriure bé en sociologia implica saber transmetre els conceptes i models teòrics que postulen una explicació de qualsevol fet social i saber descriure els fets socials concrets de forma rigorosa, incloent-hi les evidències recollides sobre el fenomen social analitzat.

El rigor i l'objectivitat de la sociologia s'obtenen de l'aplicació dels mètodes i tècniques d'anàlisi que la disciplina sociològica ha anat desenvolupant al llarg del temps i que asseguruen una captació sistemàtica de la realitat social, tant des d'un enfocament quantitatiu (aplicat a dades de la realitat potencialment traduïbles a valors i símbols matemàtics) com des d'un enfocament qualitatiu (en aquest cas, aplicat a dades no reductibles a cap valor matemàtic, però potencialment interpretatives d'un significat social predominant), i molt sovint per la combinació de tots dos.

Així, en la tasca pròpia de la sociologia hi trobem una diversitat complexa d'objectius, que són els que perfilen les diverses formes de treballar, analitzar i escriure: hi ha treballs que analitzen conjunts de dades estadístiques ja existents (elaborats per organismes que controlen l'estat dels mercats de treball, de les demografies poblacionals, de les opinions, dels mercats de consum, de les rendes i els salaris, etc.), n'hi ha que dissenyen les seves eines per analitzar les dades pròpies (enquestes, entrevistes, observacions de camp, anàlisi del discurs, etc.), i també hi ha treballs que dissenyen models teòrics, persegueixen la discussió i precisió conceptual, plantegen noves preguntes d'investigació, formulen hipòtesis i mètodes, etc. Normalment, molts dels treballs de la sociologia inclouen una combinació dels tres tipus d'objectius i, per tant, dels estils d'escriptura enumerats.

L'escriptura sociològica també està condicionada pel tipus de fonts d'informació utilitzades: textos que reproduïxen entrevistes als subjectes d'estudi; gràfics i diagrames que representen dades estadístiques; imatges o fonts de dades d'arxiu que representen testimonis dels fets, com ara diaris, legislació, registres organitzatius o intervencions públiques de diferents representants polítics, econòmics, culturals, etc.

Però un bon text sociològic, a més de presentar de forma adequada els diversos nivells i tipus d'objectius de la recerca sociològica i la diversitat de fonts d'informació utilitzades, també ha de tractar de contribuir a l'acumulació del coneixement i, per tant, ha d'expressar el que ja es coneix en les recerques i en les publicacions anteriors. Així doncs, un apartat important de l'escriptura sociològica ha d'expressar quin és l'estat del nivell de coneixement previ sobre la qüestió central que es treballa. El segon apartat de qualsevol treball ha d'incloure la metodologia i les tècniques que se seguiran per recollir les dades adequades i necessàries per avançar en el coneixement del fenomen estudiat. El tercer apartat ha d'oferir l'anàlisi original del treball i la discussió dels resultats. I, finalment, s'ha de redactar de la manera més precisa possible quines són les explicacions finals o concloents del treball, assenyalant-ne els límits, sense caure en generalitzacions d'un àmbit més ampli o no estudiat directament en la recerca.

3 Textos escrits habituals en sociologia

És habitual pensar que els professionals de la sociologia són els que es dediquen a fer enquestes, i n'analitzen i interpreten els resultats. Tot i que aquesta imatge pot ser més o menys encertada, s'ha de tenir en compte que en sociologia hi ha una gran varietat de textos que requereixen competències i coneixements força diferenciats.

En sociologia hi ha una gran varietat de textos que requereixen competències i coneixements força diferenciats.

Podem trobar **textos metodològics** que expliquen les estratègies per aproximar-nos al treball de camp, com serien els criteris per dissenyar enquestes, les entrevistes estructurades, l'anàlisi de conjuntures temporals determinades, comparacions entre societats, etc. Però segurament els textos més freqüents, i d'abast immediat, serien els que analitzen alguna dimensió social, i que normalment s'anticipen a alguna mesura política o avaluen el resultat social d'una actuació política específica. Aquests textos solen tenir el format d'informes. Els **informes** acostumen a ser documents divulgatius, amb un llenguatge poc tècnic, que habitualment són el resultat d'encàrrecs d'organismes públics, privats o del tercer sector. Sovint es complementen amb un material annex en el qual s'inclouen els objectius, les tècniques d'anàlisi aplicades i les dades obtingudes. Hi trobem, també, els **llibres i articles de caràcter més acadèmic** que van consolidant el coneixement acumulatiu de la sociologia com a ciència. I, finalment, hi ha els **textos divulgatius** que aproximen tot aquest coneixement al conjunt de la societat, des de determinades editorials i revistes que publiquen ressenyes i revisions de teories i recerques ja dutes a terme, o articles sobre l'actualitat social que es difonen des d'un ventall ampli de mitjans de comunicació o xarxes socials.

Els **llibres i articles** es poden escriure amb un llenguatge més o menys acadèmic, tenint en compte els destinataris o l'editorial o revista en concret. Normalment, els textos de la sociologia solen tenir una estructura força semblant: introducció de la qüestió o fenomen social principal objecte de l'anàlisi, teoria o aproximació conceptual de partida, hipòtesis, metodologia de l'exploració de les dades, anàlisi i interpretació dels resultats, conclusions o recomanacions, i referències bibliogràfiques i fonts d'informació.

Tant en els **informes** com en els **textos més divulgatius**, l'estructura és flexible i, normalment, en comptes d'una introducció formal d'una qüestió hi ha una presentació d'una preocupació o esdeveniment social; en lloc d'una teoria hi ha una proposta d'explicació, i la metodologia o les hipòtesis es formulen com a possibilitats d'indagació o

de discussió. Si el document té un caire més divulgatiu, l'estructura encara pot ser més flexible i no plantejar, fins i tot, marcs teòrics o hipòtesis.

Finalment, un altre tipus de publicacions en sociologia són les **ressenyes**, que normalment es publiquen en revistes. Cada revista té els seus criteris de publicació quant a extensió i format, i també sobre la mena de publicació de la qual es demana una ressenya. En termes generals, el contingut de les ressenyes en sociologia ha d'incloure: a) una presentació dels autors de la publicació i les seves trajectòries de recerca; b) una síntesi del contingut de l'obra que es ressenya; c) l'especificació de la seva aportació original, i d) una valoració i crítica argumentada de les idees principals del text. Aquesta crítica ha de basar-se en el contrast amb el que han elaborat altres autors o assenyalar globalment quins en són els punts forts i quins els punts febles.

4 Convencions de l'escriptura en sociologia

Com en qualsevol escriptura acadèmica, s'espera que els treballs en sociologia facin servir un llenguatge formal, mantinguin l'objectivitat en els arguments i la claredat i precisió en l'ús dels conceptes, i estiguin basats en l'evidència adequadament citada.

S'espera que els treballs en sociologia facin servir un llenguatge formal, mantinguin l'objectivitat en els arguments i la claredat i precisió en l'ús dels conceptes, i estiguin basats en l'evidència adequadament citada.

Citacions de fonts

És molt freqüent que en un text sociològic es faci referència a altres fonts, estudis, informes o articles per exposar evidències teòriques, metodològiques o analítiques que ajudin a desenvolupar i fonamentar el text.

El format més comú és el de citar en el text mitjançant el sistema autoria-data, en el qual després de la citació s'inclou l'autoria i l'any de publicació entre parèntesis, per exemple:

Alguns estudis mostren la correlació entre rendiment educatiu i el nivell d'estudis dels pares (Choi, 2018).

Les referències bibliogràfiques corresponents es recullen en un apartat al final del document (abans dels annexos, si n'hi ha), ordenades alfabèticament. En aquest cas,

l'estil de les citacions i referències bibliogràfiques segueix les pautes de l'American Psychological Association.

Un altre format és numerar les citacions consecutivament a mesura que apareixen en el text, amb un número escrit entre claudàtors després de la citació, per exemple:

Alguns estudis mostren la correlació entre rendiment educatiu i el nivell d'estudis dels pares [1].

En aquest cas, a l'apartat final les referències bibliogràfiques corresponents apareixen ordenades numèricament en ordre creixent.

Gràfics, taules i figures

És molt important que els elements inclosos en el text com ara els gràfics, taules o figures tinguin tots els elements bàsics per poder interpretar-los i entendre'ls sense haver de consultar el text de què formen part. Han de tenir un títol entenedor, que descrigui les característiques principals de les dades o la informació exposada, com també la temporalitat a la qual es refereix. A més, els títols se solen escriure sense punt final, per exemple:

Evolució de la taxa de risc de pobresa. Catalunya 2006-2021

Els gràfics, taules i figures normalment acompanyen l'explicació sociològica en forma de redactat o text escrit. Tenen el valor de representar-la o es poden usar com a elements de demostració sintètica de la realitat social que s'analitza.

Els gràfics, taules i figures normalment acompanyen l'explicació sociològica en forma de redactat o text escrit. Tenen el valor de representar-la o es poden usar com a elements de demostració sintètica de la realitat social que s'analitza.

Les recomanacions generals en la presentació d'aquests elements són:

- Els gràfics han de mostrar una característica o tendència social fonamental d'allò que s'analitza.
- Les taules han de recollir les dades empíriques més rellevants a les quals es fa referència en l'anàlisi.

- Les figures representen una idea o un model d'anàlisi, normalment, els nexes dels conceptes o termes fonamentals d'una teoria, i s'utilitzen com a guia per a l'anàlisi o bé com a síntesi dels resultats de l'anàlisi ja feta i, en aquest cas, acostumen a portar un títol sintètic d'una qüestió social rellevant, per exemple:

Fases d'ascens del moviment de la indignació a Espanya

- Tots aquests elements han d'estar numerats de manera consecutiva segons cada tipus i aquesta numeració ha de figurar en el títol. El descriptor genèric (*taula, gràfic, figura, il·lustració, etc.*) s'ha d'escriure de forma desenvolupada i en minúscules, excepte si apareix a principi de frase o després de punt, per exemple:

Taula 2. Evolució de dades demogràfiques 2020-2022

- A la part inferior d'aquests elements gràfics, es pot incorporar un text que serveixi per aclarir algun concepte o algun element metodològic. Aquí també, s'hi ha d'incloure la font de les dades, per exemple:

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Enquesta de condicions de vida 2020, IDESCAT.

- Els gràfics i figures poden incloure una llegenda en què s'expliquin els símbols o codis usats, que no cal que es repeteixin al peu corresponent.

Dades quantitatives, informació qualitativa i interpretació

Les dades quantitatives incorporades en els textos sociològics s'han de contextualitzar, interpretar i expressar en les unitats i magnituds apropiades (per exemple, indicar si són diferents unitats com ara individus, llars, perfils socials concrets, etc., així com si són percentatges, nombres absoluts, probabilitats, etc.) que en facilitin la comprensió. S'ha de tenir en compte quin és el públic al qual s'adreça el text, si és més o menys especialitzat, per orientar la inclusió de certs tipus d'anàlisis més complexes i més difícils de comprendre, així com la seva interpretació. Com més acadèmic sigui el text, més dades tècniques inclourà. En canvi, en textos més divulgatius, normalment adreçats al públic en general, és més convenient fer una interpretació de les dades menys tècnica.

Quant a la informació resultant de recerques qualitatives basades en entrevistes, grups de discussió o anàlisis del discurs, és freqüent afegir algun tipus de citació textual per emmarcar el relat de la recerca o les seves evidències. Formalment, aquestes citacions s'han de marcar entre cometes si apareixen enmig de text o en un cos més petit si apareixen en paràgraf a part, per diferenciar-les de la resta del text. Per assegurar, si cal, l'anonimat de qui parla, s'hi inclou l'autoria però codificada; per exemple, participant 1.

Tot i aquesta anonimització, se sol incloure alguna taula o descripció de les característiques generals de les persones participants en la recerca qualitativa.

5 Obres i webs d'interès en escriure sociologia

1. American Psychological Association (APA). *Style & Grammar Guidelines* [en línia]. [https://apastyle.apa.org/style-grammar-guidelines]
Normes de redacció, citació i referenciació bibliogràfiques de l'American Psychological Association.
2. BECKER, Howard (2013). *Manual de escritura para científicos sociales. Cómo empezar y terminar una tesis, un libro o un artículo*. Buenos Aires: Editorial Siglo XXI.
L'estructura dels textos i publicacions en ciències socials comparteix una sèrie de regles acadèmiques, d'estructura de redacció, d'ordre i organització d'apartats i de formes de citació, i aquest llibre té la virtut d'oferir tot això de manera molt didàctica.
3. *Diccionari de sociologia i ciències socials*. Barcelona: TERMCAT, Centre de Terminologia, 2022 [en línia]. [https://www.termcat.cat/ca/diccionaris-en-linia/269]
Diccionari format per prop de 2.000 termes dels principals àmbits d'estudi de la sociologia. Cada fitxa inclou la denominació en català, àrea temàtica, definició, equivalents en castellà, anglès i, en molts casos, també en francès i, si escau, notes complementàries que amplien la informació de la definició, remetent a altres termes per ajudar a establir el concepte, donen informació de l'ús o de l'origen dels termes.
4. JONES, Jennifer; QUINN, Sarah; BROWN, Hana (ed.) (2011). *Writing for Sociology*. 2a ed. Berkeley: University of California. Department of Sociology. [https://sociology.berkeley.edu/sites/default/files/documents/student_services/writing_guide/Writing%20for%20Sociology%20Guide%20Second%20Edition.pdf]
L'entorn acadèmic és un entorn intensiu d'escriptura, i aquest llibre orienta sobre com millorar l'ofici d'escriure. Recomana, entre moltes indicacions precises, passar hores reescriuint i reelaborant textos per millorar l'escriptura d'exàmens, informes i treballs de recerca. Ajuda a saber escriure de manera clara i rigorosa.
5. QUIVY, Raymond; CAMPENHOUDT, Luc Van (1997). *Manual de recerca en ciències socials*. Barcelona: Editorial Herder.
Aquest text ofereix una base molt acurada sobre què és la metodologia i com s'apliquen cadascuna de les tècniques que s'utilitzen en sociologia. Deixa molt clar

com procedir per formular una bona pregunta de recerca i com definir-ne les hipòtesis associades.

6. SERAFINI, María Teresa (1992). *Cómo redactar un tema: Didáctica de la escritura*. Barcelona: Editorial Paidós.

Ofereix les eines necessàries per organitzar el treball d'estudi, l'elaboració d'esquemes i esborranys, que són la tasca prèvia a l'escriptura d'una tesi, una lliçó, un llibre o un article. En les indicacions s'inclouen qüestions tan precises com què és una introducció, l'estructura d'un índex o l'elaboració de mapes conceptuals.

7. TUFTÉ, Edward (1983). *The Visual Display of Quantitative Information*. Cheshire, CT: Graphics Press.

Text dedicat a l'anàlisi i valoració de la presentació de gràfics, figures i dades estadístiques de les ciències socials i la sociologia. Inclou indicacions molt precises sobre com millorar l'edició i presentació d'aquests recursos visuals, i també les indicacions per detectar possibles enganys gràfics o estadístics.

Principals bases de dades estadístiques per a la sociologia

Unió Europea

- **EUROSTAT**. Database. [<https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/data/database>]
- **Servidors estadístics de la Unió Europea**. [<https://www.ine.es/ss/Satellite?c=Page&cid=1254735905283&pagename=INE%2FFINELayout&L=0&p=1254735905283>]

Espanya

- **Institut Nacional d'Estadística (INE)**. [<https://www.ine.es>]
- **Centre d'Investigacions Sociològiques (CIS)**. [<https://www.cis.es/cis/opencms/ES/index.html>]. Per a enquestes, baròmetres i la col·lecció Cuadernos Metodológicos.

Catalunya

- **Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT)**. [<https://www.idescat.cat>]

Servei de Llengües (UAB), Serveis Lingüístics (UB), Servei de Llengües i Terminologia (UPC), Servei de Llengües Modernes (UdG), Institut de Llengües (UdL), Serveis Lingüístics (UVic-UCC)

Coordinació: Virgínia Castillo, Enric Serra (UAB)

Autoria: María Trinidad Bretones, Albert Julià Cano, Laura Llahí Ribó, Cristina López Villanueva, Marga Marf-Klose, Jordi Mundó Blanch (amb el suport d'Elisabet Solé Solé)

Revisió lingüística: Elisabet Solé Solé

Aquest projecte ha rebut un ajut Interlingua de la Generalitat de Catalunya.

Data d'edició: febrer de 2023

Aquesta obra està subjecta a una llicència de Creative Commons Reconeixement No Comercial Sense Obra Derivada 4.0. Podeu reproduir-la per a usos no comercials de forma sencera i fent-ne constar la font: Servei de Llengües (Universitat Autònoma de Barcelona), Serveis Lingüístics (Universitat de Barcelona), Servei de Llengües i Terminologia (Universitat Politècnica de Catalunya), Servei de Llengües Modernes (Universitat de Girona), Institut de Llengües (Universitat de Lleida), Serveis Lingüístics (Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya).

Aquesta guia segueix criteris d'accessibilitat (amb assessorament del grup Adaptabit i de Mireia Ribera).